

02.09.2017

POL-2017-13503

Oikeusministeriö

Poliisihallituksen lausunto oikeusprosessien keventämisestä

Oikeusministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa oikeusministeriön työryhmän mietinnöstä "Oikeusprosessien keventäminen". Lausunto on pyydetty jaoteltavaksi lausuntopyynnössä ilmoitettujen väliotsikoiden mukaisesti.

Poliisihallitus on antanut 4.3.2016 lausunnon oikeusministeriölle oikeusprosessien keventämisen arviomuistiosta ja Poliisihallitusta on kuultu työryhmässä 20.3.2017.

Poliisihallituksen vastaukset pyydetyn jaottelun mukaisesti ovat tässä alla.

1. Yleistä

Onko teillä yleistä lausuttavaa työryhmän ehdotuksesta?

Työryhmän ehdotukset ovat yleisesti ottaen kannatettavia.

2. Kokoonpanosäännökset

a) Lausuntonne käräjäoikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Ei lausuttavaa.

b) Lausuntonne hovioikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Ei lausuttavaa.

c) Lausuntonne korkeimman oikeuden kokoonpanosäännöksiä koskevista muutosehdotuksista

Ei lausuttavaa.

3. Kirjallinen menettely

Lausuntonne kirjallista menettelyä koskevista muutosehdotuksista

Ei lausuttavaa.

4. Yhden kosketuksen periaate

Lausuntonne paikallapysymisvelvollisuudesta haasteen tiedoksiantamista varten koskevasta ehdotuksesta (ETL 10:2a)

Toimivalta

Mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi uusi esitutkintalakiperusteinen toimivaltuus, jonka tavoitteena on parantaa niin sanotun yhden kosketuksen periaatteen toteutumista. Ehdotetussa esitutkintalain (805/2011) 10 luvun 2 a §:ssä säädettäisiin paikallapysymisvelvollisuudesta haasteen tiedoksiantoa varten. Syyttäjä voisi määrätä, että rikoksesta epäilty on velvollinen pysymään esitutkintaviranomaisen toimipaikassa syyttäjähasteen tiedoksi antamista varten. Epäiltyä saadaan pitää lukitussa tilassa, jos se on välttämätöntä hänen poistumisensa estämiseksi. Tiedoksianto on toimitettava viipymättä. Epäillyllä on oikeus poistua tiedoksi antamisen jälkeen, kuitenkin aina viimeistään kuuden tunnin kuluttua esitutkinnan päättämisestä.

Ehdotus on ennen kaikkea kannatettava ja selkeyttää vallitsevaa oikeustilaa. Ensinnäkin toimivaltuus tehostaa varsinkin ulkomaalaisten, vailla vakinaista osoitetta olevien sekä vaikeasti tavoitettavissa olevien henkilöiden rikosoikeudellisen vastuun toteutumista tehostamalla esitutkinta- ja syyteharkintaprosessia. Nykyiselläänkin poliisi hyödyntää suhteellisen tehokkaasti syyttäjähastetta esitutkintayhteistyössä syyttäjän kanssa. Tätä varten poliisilla on varsin kattavat toimivaltuudet esitutkintalaissa. Poliisilla on mahdollisuus esitutkinnan aikana velvoittaa rikoksesta epäiltyä olemaan läsnä esitutkinnassa 12–24 tuntia esitutkintalain 6 luvun 5 §:n perusteella. Lisäksi epäiltyä on voitu pitää esitutkintalain 6 luvun 6 §:n perusteella lukitussa tilassa.

Toiseksi nyt ehdotettu toimivaltuus mahdollistaa epäillyn velvoittamisen olemaan esitutkintaviranomaisen toimipaikassa enintään kuusi tuntia esitutkinnan päättymisen jälkeen, jolloin poliisilla ei ole mahdollisuutta hyödyntää esitutkintalain 6 luvun 5 §:n toimivaltuuksia. Uusi säännös vastaa kysyntään koskien varsinkin niitä tilanteita, joissa esitutkinta on muuten valmis, mutta epäiltyä ei ole syystä tai toisesta tavoitettu. Tällaisen epäillyn kohdalla poliisi tavoittaa hänet joissain vaiheessa, velvoittaa hänet olemaan aluksi läsnä esitutkinnan suorittamisen ajan esitutkintalain 6 luvun 5 §:n perusteella, mutta hänen asiansa loppuun hoitamiseksi poliisi tarvitsee ehdotettua uutta säännöstä, koska esitutkinta päätetään ja asia lähetetään syyttäjälle syyteharkintaan syyttäjähasteen antamista varten.

Kolmanneksi selkeä toimivaltuussäätely selkeyttää esitutkinnan päättämistä. Poliisin ei tarvitse viivyttää esitutkintaa yhtään pitempää vaan kun se on mahdollista, esitutkinta saadaan päättää epäillyn kuulustelun ja muiden toimenpiteiden jälkeen. Päättämisen jälkeen epäiltyä voidaan pitää tarvittava aika läsnä syyttäjän määräyksellä syyttäjähasteen tiedoksiantoa varten.

Lisäksi Poliisihallitus toteaa, että aikavaatimukset huomioon ottaen järjesty toteutuakseen vaatii hyvää yhteistyötä poliisin ja syyttäjän välillä sekä syyttäjän puolelta valmiudet reagoida nopeasti mm. päivystysjärjestelmän kehittämisellä.

Tietojärjestelmät

Mietinnön sivulla 59 tietojärjestelmiä koskevassa 4.6 kohdassa ei ole huomioitu vaikutuksia poliisin tietojärjestelmiin vaikka ehdotuksella tällaisia vaikutuksia on poliisiasian tietojärjestelmään (Patja). Patja ei pysty tällä hetkellä toiminnallisesti toteuttamaan työryhmän ehdottamia muutoksia tai vaatimuksia. Patjan toiminnalliset puutteet liittyvät esitutinnan päättämiseen sekä pakkokeinon kirjaamiseen.

Syyttäjän syyteharkinta ei ole mahdollista, jos poliisi ei pääte Patjassa olevan rikosasian tutkintaa ja lähetä asiasta tietoa Patjasta syyttäjän Sakari-käyttöjärjestelmään. Esitutkinta-asian lähettäminen syyttäjän Sakariin on syyteharkinnan ehdoton edellytys. Tämän takia poliisi joutuu nykyisin joka tapauksessa aina päättämään esitutinnan tietojärjestelmässä voidakseen lähettää asian Sakariin.

Päättäminen täytyy tehdä, vaikka tutkinta ei tosiasiallisesti olisikaan päättynyt. Esimerkiksi ulkomaalaisen rattijuopumustapauksessa, jossa poliisi joutuu hankkimaan Rikosteknisen laboratorion lausunnon epäillyn veren alkoholipitoisuudesta, on esitutkinta käytännössä kesken niin kauan, kunnes lausunto veren alkoholipitoisuudesta saapuu. Kuitenkin tällaisissa tilanteissa poliisi joutuu syyttäjähasteen takia päättämään esitutinnan Patjassa, jotta asia voidaan lähettää Sakari-järjestelmään syyteharkintaa ja syyttäjähastetta varten. Esitutkinta on kuitenkin kesken, joskin esitutkinnassa on hankittu tässä vaiheessa jo tarvittava näyttö syyttäjän syyteharkintaa varten.

Poliisin tulee siis päättää asia ja esitutkinta Patjassa ennen kuin se voidaan lähettää syyteharkintaan. Tämän jälkeen poliisi ei voi tehdä Patjaan enää kirjauksia. Tämä vaikuttaa myös pakkokeinopöytäkirjojen kirjaamiseen. Avoinna olevaa esitutkinta-asiaa ei voi päättää, jos jutulla on avoin henkilön kohdistuva pakkokeinopöytäkirja tai mikä tahansa muu pakkokeino. Sen lisäksi pakkokeinoja ei voi kirjata suljettuun esitutkinta-asiaan.

Mietinnön sivulla 81 on todettu, että vapauden menetyksestä on tehtävä asianmukainen merkintä poliisiasian tietojärjestelmään. Patjan nykyisellä toiminnalla ei ole mahdollista kirjata henkilöä kiinniotetuksi poistumisen esittämiseksi ja päättää esitutkinta-asiaa Sakariin ja syyttäjälle syyteharkintaan lähettämistä varten. Ei ole myöskään mahdollista kirjata henkilöä kiinniotetuksi jo päätettyyn esitutkinta-asiaan.

Mietinnössä esitetty toimivaltuussäntely edellyttää Patjaan uusia määrätyksiä ja määritysten toteutuksia. Patjassa pitäisi pystyä kirjaamaan pakkokeinopöytäkirja päätettyyn ja Sakari-käyttöjärjestelmään lähetettyyn juttuun. Määrityksissä tulee huomioida myös kaikki muut mahdolliset käyttötapaukset. Ilman Patjaan tehtäviä muutoksia, mietinnössä ehdotettuja uudistuksia ei voida toteuttaa mietinnön tarkoittamalla tavalla.

Poliisiasian tietojärjestelmään tehtävät muutokset aiheuttavat kertaluontoisia kustannuksia, jotka on otettava huomioon asian jatkovalmistelussa.

5. Syytetyn velvollisuus osallistua henkilökohtaisesti oikeudenkäyntiin

Lausuntonne syytetyn läsnäoloa oikeudenkäynnissä koskevista muutosehdotuksista (ROL 8 luku ja OK 26:20)

Poliisihallitus kannattaa ehdotusta.

6. Videoyhteyden käyttö

Lausuntonne videoyhteyden käyttöä koskevista muutosehdotuksista

Poliisihallitus kannattaa ehdotusta.

7. Muut ehdotukset

a) Lausuntonne pääkäsittelyn lykkäämistä koskevista muutosehdotuksista (OK 6:11 ja ROL 6:11)

Ei lausuttavaa.

b) Lausuntonne riita- ja rikosasian vireillepanoa ja valmistelua koskevista muutosehdotuksista (OK 5:5–6 ja ROL 7:4–5)

Ei lausuttavaa.

c) Lausuntonne ylimääräistä muutoksenhakua koskevista muutosehdotuksista (OK 31:14a ja OK 31:19)

Ei lausuttavaa.

8. Muuta

Onko teillä muuta lausuttavaa työryhmän ehdotukseen liittyen?

Ei lausuttavaa.

Poliisijohtaja

Tomi Vuori

Poliisiylitarkastaja

Niina Uskali

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 02.09.2017 klo 13:55. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.